

KONJUNKTIONER

1 Samordnande konjunktioner

Samordnande konjunktioner binder samman satser och satsdelar av samma slag. (De kan även binda samman bisats och huvudsats, men bisatsen är då en del av den föregående huvudsatsen.)

Kommatecken sätts framför de samordnande konjunktionerna när de binder ihop fullständiga huvudsatser. Vid uppräknings sätts kommatecken ut, och konjunktionen står mellan de två sista leden.

och	– uttrycker ett tillägg
både ... och	– är mer betonad än bara <i>och</i>
samt	– används i formell stil samt när man inte vill upprepa <i>och</i>

Eva och Olle är på bio.	<i>subjekt</i> + <i>subjekt</i>
Eva ligger och läser en bok.	<i>verb</i> + <i>verb</i>
Olle har köpt bär, frukt och grönsaker.	<i>objekt</i> + <i>objekt</i>
Eva handlar på ICA och på Konsum.	<i>adverbial</i> + <i>adverbial</i>
Eva ska gå på bio, och Olle ska passa barnen.	<i>huvudsats</i> + <i>huvudsats</i>
Olle sa att han var färdig, och sedan gick han.	
Olle säger att han är sen och att han måste skynda sig.	<i>bisats</i> + <i>bisats</i>

Både Karin **och** Per jobbar på SJ.
 Orvar **både** röker **och** dricker.
 Man kan läsa **både** engelska **och** tyska på högstadiet.
 Elsa brukar jobba **både** på lördagar **och** på söndagar

Olle serverade öl och vin till de vuxna **samt** Coca Cola till barnen.

eller	– uttrycker alternativ
antingen ... eller	– är mer betonad än bara <i>eller</i>
varken ... eller	– uttrycker att inget av alternativen gäller

– Jag ringer dig på lördag eller på söndag.	– Ja, gör du det!
Patrik undrade om jag hade bil eller om han skulle köra mig hem.	
– Ska du komma hem till mig, eller ska jag komma hem till dig?	– Du kan väl komma hem till mig?
– Vet du om Torsten kommer, eller ska jag ringa och fråga?	– Han kommer i kväll.
Lars ska antingen åka till Paris eller till London på semestern.	

Varken Pelle **eller** Olle talar tyska.
 Kalle kan **varken** sy **eller** sticka.
 Sylvia har **varken** man **eller** barn.
 Jag behöver **varken** köpa skor **eller** stövlar i vinter.
 Sven berättade **varken** att han var sjuk **eller** att han hade varit hos doktorn.

men
fast
(visserligen) ... men
utan

- uttrycker en motsats eller en motsättning
- används ofta i stället för *men*, speciellt i vardagligt språk
- är mer betonat än bara *men*
- används ofta i stället för *men* efter en negation (t.ex. *inte*, *aldrig*, *knappt*) vid en tydlig motsats

Vår lärare är hård **men** (han är) rättvis.
Karin läste mycket före provet **men** (hon) klarade sig inte.
Pontus ringde och sa att han hade råkat ut för en olycka **men** att han inte hade blivit skadad.
Jag ringde till Anna flera gånger igår, **fast** jag fick inte tag på henne.
Visserligen har jag mycket att göra just nu, **men** jag ska försöka hjälpa dig.
Olle sa att han skulle komma, **men** han kom inte.
Roland är inte hemma just nu, **men** han kommer snart.

Observera: Kommatecken sätts före fullständig sats.

Roland är inte hemma, **utan** han är på jobbet.
Karin frågade inte om hon fick komma in, **utan** hon öppnade bara dörren och gick in.

för
ty

- uttrycker en orsak eller en förklaring
- används i formellt språk i stället för *för*

För och *ty* är synonymer till *därför att*, *eftersom* etc., men *för* och *ty* kan bara samordna fullständiga huvudsatser.

Niklas var hemma, **för** han var sjuk.
AB Prima tvingas säga upp 10 anställda, **ty** orderingången har tyvärr minskat drastiskt på senare tid.
Jag skulle vilja veta var Inga är, **för** jag måste faktiskt tala med henne.

så

- uttrycker konsekvens och betyder "och därför"
- uttrycker en tänkbar slutsats

Lennart hade inga pengar, **så** han kunde inte betala hyran.
= Lennart hade inga pengar, och därför kunde han inte betala hyran.
Jag hörde att grannarna slogs, **så** jag ringde efter polisen.
Fredrik svarar inte i telefonen, **så** han har troligen inte kommit hem än.

2 Samordnande konjunktioner

Välj rätt konjunktion. Se exempel.

- 1 ~~för~~ - utan - så Mikael vill ha skilsmässa, för han har träffat en annan.
- 2 utan - ~~men~~ - ~~eller~~ Portiern frågade om vi ville ha två enkelrum eller ett dubbelrum.
- 3 så - ~~men~~ - ~~eller~~ - Vad kan jag hjälpa till med? - Du kan antingen diska eller torka.
- 4 ~~och~~ - ~~eller~~ - utan Åke ringde nyss från bilen och sa att han var på väg hem och att han skulle komma hem i tid.
- 5 för - så - ~~och~~ Peter sa att han skulle köpa blommor och choklad till Lotta.
- 6 ~~och~~ - ~~eller~~ - ~~men~~ Uno undrade om jag ville sova över eller om jag skulle åka hem.
- 7 ~~men~~ - ~~och~~ - ~~eller~~ Elin går på kurs i engelska både på måndagar och på onsdagar.
- 8 utan - ~~eller~~ - så Mikaela vill antingen ha en kattunge eller en hundvalp.
- 9 för - ~~så~~ - ~~men~~ Mats har feber idag, så han är hemma från skolan.
- 10 ~~och~~ - ~~men~~ - ~~eller~~ - Vill du gå på bio eller ska vi stanna hemma och ta det lugnt?
- Jag föredrar nog att gå på bio.
- 11 så - för - ~~men~~ Oskar vann fem miljoner på Lotto häromåret, men han fortsätter att jobba som vanligt.
- 12 ~~och~~ - ~~eller~~ - ~~men~~ Jag har inte ringt till Johan än, men jag ska göra det senare i kväll.
- 13 så - ~~eller~~ - ~~och~~ Först ska jag jobba, och sedan ska jag ta en promenad på stan.
- 14 ~~och~~ - ~~eller~~ - ~~men~~ Antingen Ester eller Anders kommer på Torgnys fest. En av dem måste stanna hemma och passa barnen.
- 15 ~~eller~~ - så - ~~men~~ Janne sprang till bussen i morse, men han missade den i alla fall.
- 16 så - för - ~~utan~~ Anita kan inte komma på lördag utan tidigast på söndag.
- 17 för - ~~eller~~ - ~~så~~ Tomas trivs inte på sitt jobb, så han försöker hitta ett annat.
- 18 så - ~~eller~~ - ~~men~~ Visserligen är jag sen, men jag tror att jag hinner till tåget.
- 19 ~~och~~ - ~~eller~~ - för Hjalmar gillar varken boxning eller brottning.
- 20 ~~eller~~ - ~~utan~~ - ~~och~~ Jag ringde inte till Lena på födelsedagen, utan jag åkte hem till henne och överraskade henne med present och blommor.

3 Samordnande konjunktioner

Skriv färdigt meningarna. Se exempel.

- 1 Igår kväll drack Patrik varm choklad, för han kände sig frusen.
- 2 Lennart tycker om att spela kort, men han tycker inte om att förlora.
- 3 Idag ska det bli regn, så vi stannar inne.
- 4 Rolf älskar Karin, men han älskar deras barn ännu mer.
- 5 På fritiden brukar Olle fiska, och hans pappa brukar rensa fisken.
- 6 Pontus har ärvt mycket pengar, men han jobbar heltid ändå.
- 7 Adam hade inte lust att gå till skolan i morse, för det regnade ute.
- 8 Tar du en taxi hit, eller cyklar du?
- 9 Per vill inte fira jul i Sverige, utan han vill fira jul i Norge.
- 10 Kristina hade druckit ett par glas vin, så hon kunde inte köra bil.
- 11 Efter semestern på Mallorca ville Eva inte börja arbeta, utan hon ville ha längre semester.
- 12 Ska vi fira din födelsedag hemma, eller på en restaurang?

KONJUNKTIONER

- 13 Idag skiner solen, men igår snöade det.
- 14 I påsk är vi lediga, och då ska vi åka skidor.
- 15 Igår tittade jag inte på TV, för då var det strömbrott.
- 16 På landet finns det inte så många höghus, utan där finns det mest hus och bondgårdar.
- 17 Orvar har förlorat alla sina pengar på hästar, så nu är han pank.
- 18 I eftermiddag ska jag gå på gymnastik, och sedan ska jag hem och laga mat.
- 19 Monica sa att hon var upptagen hela eftermiddagen och att jag skulle ringa henne i morgon istället.
- 20 Evy frågade om vi ville ha juice eller om vi var hungriga.
- 21 Simon är visserligen lite förkyld, men han jobbar ändå.
- 22 I morse vaknade mina barn tidigt, så vi hann äta frukost tillsammans innan skolan.
- 23 Idag ska Bengt och jag inte äta hemma, utan vi ska till ett par vänner på middag.
- 24 Barn ser sig ofta inte för i trafiken, utan de barn går.
- 25 Tidigare tyckte jag att det här var svårt, men nu kan jag det här.
- 26 Tora och Alf kunde inte få egna barn, så de adopterade ett barn från Polen.